

Številka zadeve: U-I-18/93

Datum odločbe: 11.4. 1996

Področje: kazensko pravo

Izrek: 1. Razveljavijo se naslednje določbe Zakona o kazenskem postopku: - prvi odstavek 201. člena in prvi odstavek 361. člena, - besedilo drugega odstavka 202. člena, ki se glasi: "kratko obrazložitev, v kateri mora biti razlog za pripor posebej obrazložen". 2. Točka 3 drugega odstavka 201. člena Zakona o kazenskem postopku in 2. točka prvega odstavka 432. člena Zakona o kazenskem postopku nista v skladu z Ustavo. 3. Zakon o kazenskem postopku ni v skladu z Ustavo, kolikor ne določa tudi milejših ukrepov za preprečevanje ponovitvene nevarnosti. 4. Določbe Zakona o kazenskem postopku, ki urejajo postopek odločanja o odreditvi, podaljšanju in odpravi pripora, niso v skladu z Ustavo. 5. Državni zbor je ugotovljene neskladnosti z Ustavo dolžan odpraviti v roku enega leta. 6. Pobuda za začetek postopka za oceno ustavnosti 1. in 2. točke drugega odstavka ter tretjega odstavka 201. člena Zakona o kazenskem postopku se zavrže.

Dodatno: odgovor DZ

Odločitev: soglasno 9:0

SAMO ZA: Jerovšek, Jambrek, Snoj, Šinkovec, Šturm, Testen

PLM1: Ude, pridružen Krivic

PLM2: Zupančič

Izločeni: /

POVZETEK ZADEVE:

Odločba: US je skupno obravnavalo oceno ustavnosti na podlagi pobude 7 fizičnih oseb, ki navajajo, da je pripori razlog ponovitvene nevarnosti določen neprecizno in abstraktno, ter tako dopušča, arbitrarno odločanje sodišč, brez utemeljene obrazložitve pripora – npr. zgolj na podlagi storitev več KZ v krajšem časovnem obdobju. Slednje je v nasprotju z načeli pravne države (2. člen URS); domnevne nedolžnosti (27. člen URS). US opravi razširjen preizkus zakonitosti določb ZPK ter zavzema splošno pozicijo, da za posege v osebno svobodo velja absolutna ustavna zahteva po vnaprejšnji določenosti primerov in postopkov za odvzem prostosti. US ugotovi, da ZPK generalizira odrejanje pripora ter tako omogoča arbitrarno postopanje v odnosu do posameznika. US razveljavi oz. zakonodajalcu naloži spremembo in dopolnitev tistih določb ZPK, ki vnaprej, pavšalno in ne konkretizirano odredijo pripor in so s tem v nasprotju s pravico do pravnega sredstva (25. člen Ustave), z domnevo nedolžnosti (27. člen Ustave), zagotavljanjem pravnih jamstev v KP (29. člen Ustave); in člena, ki ureja odreditev pripora (20. člen ustave). Ker mora biti odredba pripora sorazmerna, jasno argumentirana, konkretizirana in nujna tako US ugotavlja ustavna neskladja s sledečih določb ZPK. Določbe ZPK: ki za primere utemeljenega suma storitve KZ z 20 let zaporne kazni določa obvezen pripor; po kateri sme sodišče odrediti pripor osebi, ki ji je izrečena kazen pet ali več let zavora; ki ne opredeljuje dovolj določno kaznivih dejanj, ki zadostijo ustavnemu pogoju ogrožanja varnosti ljudi, še z drugimi kriteriji in ne samo z višino predpisane kazni, in ki od sodišča ne zahteva konkretne ugotovitve realne nevarnosti ponovitve takega kaznivega dejanja; ki za zagotovitev varnosti ljudi predvideva le pripor, ta pa je najhujši poseg v osebno svobodo posameznika, ne določa pa alternativno manj hudih preventivnih ukrepov, ki bi še vedno zagotovili varnost ljudi; ki v postopku odločanja o odreditvi, podaljšanju in odpravi pripora prizadeti osebi ne daje možnosti seznaniti se z dejstvi in dokazi, ki jo obremenjujejo, in ki ne določa posebnega obveznega naroka za odločanje o obstoju pogojev za pripor, s čimer bi bile prizadeti osebi dane možnosti biti slišana, odgovoriti na dejstva, ki jo bremenijo, in predlagati dokaze v potrditev svojih navedb; ki sodišču nalaga le kratko obrazložitev sklepa o priporu, v kateri mora biti razlog za pripor posebej obrazložen.

PLM1 (Zupančič): Zagovarja sodno nepristranskost. Problematiko vidi že samem institutu preiskovalnega sodnika, ki kot preiskovalec že po naravi stvari ne more biti nepristranski ampak je pravzaprav plačan, da deluje iz predpostavke krivde obdolženca (neskladnost z 27. členom Ustave glede domnevne nedolžnosti). V primeru pripora iz razloga aleatorične spekulacije o prihodnjem dogodku bi bil potreben kontradiktoren narok. Odreditev pripora sodnik primerja z inkvizitornim postopkom ter ga označuje kot skrajno neprimernega, ki obdolženca iz subjekta reducira na objekt. poseg v pravna jamstva (29.člen Ustave). Obsoja grobo in nepravno prevlado države kot stranke v KP, ki negira enakopravnost strank iz razloga iskanja resnice. Država (izvršilna veja oblasti) nima legitimne pravice posegati v zasebnost, dostojanstvo in sploh v osebno integriteto državljanke ali državljana, če ni prej pred sodno vejo oblasti določno, artikulirano in konkretno dokazala, da je bila državljanica ali državljan kršil zakone te države. Za primer pripora, vnaprejšnji odvzem prostosti iz razloga iteracijske nevarnosti bi tako morali biti ti razlogi še toliko bolj utemeljeni in predstavljati le skrajno izjemo.

PLM2 (Ude in Krivic): Izpostavi problematiko podcenjevanja ustavnih procesnih pravic v odnosu do materialnih. Izpostavi problem poenostavljenosti potrebe po kontradiktornem kazenskem postopku, ki ni primerljiv s civilnim. Kljub strinjanju z odločbo pa izpostavlja, da se stopnja kontradiktornosti ne more v isti meri udeležati v preiskovalnem postopku (odrejanju pripora). Zagovarja torej, da pri odločanju o priporu obdolženca ne smemo razumeti teh v istem obsegu kot pravice, ki so mu zagotovljene na kontradiktorni glavni obravnavi.

DZ: meni, da je pripor intenziven poseg v ČPTS vendar v določbah KZ ne vidi kršitev ustave, saj tudi v primeru ponovitvene nevarnosti ne gre za sklep na krivdo obdolženca ampak na zagotavljanje nemotenega kazenskega postopka in varnost ljudi.

EKONOMSKA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe			Nerazporejeno		
PLM:			Nerazporejeno		

Obrazložitev pozicij

Sodba: Vsebinsko se ne nanaša na ekonomsko dimenzijo.

PLM 1 in 2: Vsebinsko se ne nanaša na ekonomsko dimenzijo.

DRUŽBENA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe			nerazporejeno		
PLM:			nerazporejeno		

Obrazložitev pozicij

Sodba: Iz sklepa in odločbe ni moč razbrati družbene dimenzije.

PLM 1 in 2: Vsebinsko se ne nanaša na ekonomsko dimenzijo.

AVTORITARNA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe	S				PS
Pozicija LM	PLM2	PLM1			
PLM1: Ude, pridružen Krivic		2			
PLM2: Zupančič	2				
SAMO ZA:	1	0,5			

Obrazložitev pozicij:

Že v splošni interpretaciji ustave kot akta z izrazito restriktivno naravo US zavzame pozicijo omejevanja državnih posegov v TČPS posameznikov oz. varstvo posameznikov pred kazensko procesnimi posegi v njegovo integriteto. Skladno US poudarja, potrebo po zakonitosti in procesnih jamstvih. US poudari, da mora zakonodajalec oskrbeti, da se izključi vsaka možnost arbitrarnega delovanja odločanja državnega organa. Jasna je torej potreba po natančni določenosti in predvidljivosti zakonov, ki tako varujejo posameznika pred arbitrarnimi posegi države v njegove TČPS. Zagovarja se torej konkretizacija pripora in natančna argumentacija iz katere je razvidna nujnost ukrepa in sorazmernost s cilje, torej dobrino, ki se varuje (varnost ljudi) – ob tem US poudarja da mora zakonodajalec upoštevati najprej druge možne alternative in pripor uporabiti kot zanj instanco. V nasprotnem primeru se krši načelo sorazmernosti. US ugotovi, da je obstoječa zakonodaja glede slednjih procesnih predpostavk pomanjkljiva in nedoločljiva zato zakonodajalcu naloži, da mora na novo določiti pogoje za odreditev (podaljšanje) pripora iz razloga ponovitve nevarnosti. S poudarkom obrazložitve in konkretizacije odločitev o odredbi pripora ter sodnega varstva obdolženca za pripor je US maksimiralo varstvo posameznika v kazenskem postopku. US tako ob preizkusu ustavnosti postopka odredbe pripora bistveno in celostno izpostavi kršitev Ustave in zakonodajalcu naloži konkretne vsebinske spremembe za zagotovitev čim večjega varstva pravic posameznikov v odnosu do države in preprečitev arbitrarnosti. Pozicija št. 1.

Protisodba:

V nasprotnem primeru bi US za zavzelo podobno pozicijo kot DZ ter argumentiralo, da ZKP ne krši nobenih določb Ustave, saj je obstoječ postopek pripor potreben za učinkovito izvedo kazenskega postopka. US bi izkazalo pozicijo varstva obstoječega pravnega reda in torej premoči državnih organov nad posameznikom za voljo zagotovitve varnosti ljudi. To bi pomenilo da bi US učinkovitosti kazenskega postopka dalo popolno prednost pred zaščito pravic posameznika pred posegi države. Pozicija št. 5.

PLM1 (Zupančič): pozicija št. 1. Sodnik se zelo jasno postavi na omejevanje posega države v pravice in svoboščine posameznika. Pravi, da je država neupravičeno posegla v svobodo, dostojanstvo, zasebnost in državljansko integriteto na podlagi čiste spekulacije o tem, da bo morda (morda pa tudi ne) v

prihodnosti ponovil nekaj, kar mu sploh še ni bilo dokazano, dokončal poskus kaznivega dejanja, za katerega njegova odgovornost še ni bila ugotovljena, ali zakrivil dejanje, s katerim le grozi – kar vidi kot absolutno sporno s stališča pravnih jamstev v KP 29. in 27. presumpcijo nedolžnosti. Zato zagovarja potrebo po bolj natančni materialni in procesni regulaciji kot sedanji ZKP – s tem se zagotovi nepristranskost sodišč 23. člen in odpravi koncept policijske države ter inkvizitornega ZKP, odrejanja pripora.

PLM2 (Ude in Krivic): Kljub zagovoru spremembe ZKP in zagotavljanju procesnih pravic obdolženca, sodnika v zagovarjatu, da v primeru odrejanja pripora obdolžencu ne morejo biti zagotovljene enake pravice kot na kontradiktorni glavni obravnavi. S tem bi se namreč postavilo vprašanje smiselnosti preiskave kot posebnega dela postopka. Tu torej kljub zagovarjanju pravic posameznika, sodnika izpostavi, da za voljo učinkovitosti predkazenskega postopka obdolžencu ne moremo zagotoviti vseh pravic, ki obdolžencu pripadajo v kazenskem postopku. Zato pozicija 2 in ne 1.

MEDNARODNA PRAVNA VPETOST (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno-NC)		
Odločitev in sodniki ZA	2	<i>Sklicevanje na EKČP o tem, da je sodišče vezano določbo o odločitvi sodišč brez nepotrebnega odlašanja. Kljub temu ne predstavljajo bistvene argumentacije v sodbi.</i>
PLM1 in PLM2	1	<i>Ni bilo uporabljene navezave na mednarodno pravo</i>

NAKLONJENOST VLADI (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno - NC)		
Odločitev in sodniki ZA	NC	<i>Vlada ni podala mnenja</i>
PLM1 in PLM2	NC	<i>Vlada ni podala mnenja</i>

Če je bilo mnenje DZ drugačno od mnenja vlade oz. če je mnenje podalo samo DZ:

NAKLONJENOST DZ (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno - NC)		
Odločitev in sodniki ZA	1	<i>US negira trditvam DZ, da je ZKP skladen z ustavo, ter da so posegi države v osebno integriteto posameznika upravičeni zaradi zagotovitve nemotenega procesnega kazenskega postopka.</i>
PLM1: Ude in Krivic	1	<i>Odločita drugače/nasprotno kot sledi iz odgovora DZ</i>
PLM2: Zupančič	1	<i>Odloči drugače kot sledi iz odgovora DZ</i>